

Пекна Г.Б.

кандидат економічних наук, доцент
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

e-mail: HalynaPB@krok.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4902-6052>

Жевлак Я.С.

студент, ВНЗ "Університет економіки та права "КРОК" м.Київ, Україна

zhevlakys@krok.edu.ua

ВНЕСОК ЄВГЕНА СЛУЦЬКОГО В РОЗРОБКУ МІКРОЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

***Анотація.** У тезах розкриваються сторінки інтелектуальної біографії всесвітньо відомого економіста-математика Є.Є. Слуцького, аналізуються основні напрямки його наукової діяльності, вклад в розробку теорії граничної корисності, економетрії, методології статистичних досліджень, теорії економічної динаміки, та економічних циклів, теорії вирогідності.*

***Ключові слова:** споживчий вибір, рівняння Слуцького, ефект доходу, ефект заміщення, функція корисності, еластичність попиту, загальна рівновага, теорія добробуту, економетрика, математична економіка, ціноутворення, економічна політика.*

Євген Євгенович Слуцький (1880–1948) – український математик і економіст, який зробив значний внесок у розвиток мікроекономічної теорії, зокрема в дослідження споживчого вибору та поведінки. Його роботи мали фундаментальне значення для подальшого розвитку економічної науки та стали основою сучасних підходів до аналізу попиту [1].

Основні положення досліджень Слуцького [2]:

1.Формалізація споживчого вибору. Євген Слуцький зробив фундаментальний внесок у формалізацію споживчого вибору, розробивши математичну модель, яка пояснює, як зміни цін і доходу впливають на попит. Його головна ідея полягала в тому, що загальний вплив зміни ціни на попит можна розкласти на два ефекти: ефект доходу та ефект заміщення. Це дало змогу пояснити, як споживач змінює свій вибір між товарами в умовах обмеженого бюджету.

2. Ефект доходу та ефект заміщення – ключові поняття в мікроекономічній теорії, які пояснюють, як змінюється поведінка споживача у відповідь на зміну цін товарів. Євген Слуцький вперше математично довів, що коли змінюється ціна товару, це впливає на споживача через два окремі механізми.

3. Рівняння Слуцького – це фундаментальне математичне рівняння в мікроекономічній теорії, яке пояснює, як зміна ціни товару впливає на споживчий вибір через два окремі механізми: ефект доходу та ефект заміщення. Його відкриття стало значним проривом у дослідженні поведінки споживача, оскільки дозволило розкласти загальний вплив зміни ціни на дві складові, що мають різну природу і по-різному впливають на споживчі рішення.

Коли ціна товару змінюється, це впливає на споживача двома способами [3]:

1. Ефект заміщення: товар стає дешевшим або дорожчим у відносному вираженні порівняно з іншими товарами. Якщо ціна товару знижується, він стає привабливішим для споживача, і він починає купувати більше цього товару, зменшуючи споживання інших товарів. Це завжди веде до збільшення попиту на здешевілий товар.

2. Ефект доходу: якщо ціна товару падає, реальний дохід споживача зростає, адже за ті ж самі гроші він може дозволити собі більше товарів. Якщо товар є нормальним, то зростання реального доходу спонукає споживача купувати більше цього товару. Якщо ж товар є нижчим (інфериорним), то при зростанні доходу попит на нього може навіть зменшитися, оскільки споживач надасть перевагу дорожчим і якіснішим товарам.

У більшості випадків ефект заміщення працює в бік збільшення попиту при зниженні ціни, але ефект доходу може діяти по-різному залежно від типу товару.

Рівняння Слуцького стало основою сучасної мікроекономічної теорії споживчого вибору. Воно дало змогу економістам краще розуміти, як споживачі реагують на зміни цін, а також дозволило пояснити та передбачити їхню поведінку на ринку.

Ця концепція стала основою для розробки таких важливих напрямків, як: 1) Еластичність попиту, яка показує, наскільки змінюється попит при зміні ціни; 2) Індексна теорія цін, що використовується для розрахунку індексів споживчих цін; 3) Моделювання поведінки споживача у загальних рівноважних моделях економіки; 4) Політика оподаткування та субсидій, яка базується на розумінні впливу змін цін на рівень споживання.

Хоча сам Слуцький не отримав широкого визнання за життя, його рівняння стало основою для подальших досліджень, які розвинули такі економісти, як Джон Хікс і Пол Самуельсон. Сьогодні рівняння Слуцького є стандартним інструментом в аналізі споживчого вибору та поведінки на ринку.

Зокрема, рівняння Слуцького застосовується для вивчення того, як зміна ціни одного товару впливає на попит на інші товари. Це критично важливо для аналізу взаємозв'язків у економіці, оскільки в реальному світі ринки не функціонують ізольовано, а знаходяться у взаємодії один з одним.

Хоча рівняння Слуцького є інструментом мікроекономічного аналізу, його ідеї вплинули також на розвиток макроекономічних моделей. Він досліджував випадкові процеси в економіці, що дозволило закласти основу для економетричних моделей, які використовуються для аналізу економічних циклів та прогнозування змін в економіці. Його праця в галузі випадкових процесів стала основою для сучасних моделей економічних флуктуацій, які використовуються для аналізу нестабільності економічних систем, інфляції та коливань ВВП. Роботи Слуцького з теорії ймовірностей та статистики згодом були розвинуті в економетриці, що зробило можливим точний аналіз великих масивів економічних даних [4].

Висновки. Євген Слуцький зробив фундаментальний внесок у розвиток мікроекономічної теорії, зокрема у формалізацію споживчого вибору. Його рівняння дозволило розкласти вплив зміни цін на дві ключові складові – ефект доходу та ефект заміщення, що стало базовим інструментом для аналізу поведінки споживачів. Ця концепція сприяла подальшому розвитку ординалістської теорії корисності, еластичності попиту, загальної рівноваги та економіки добробуту.

Роботи Слуцького також відіграли важливу роль у становленні економетрики та математичних методів у макроекономіці. Його ідеї вплинули на сучасну економічну науку та стали невід'ємною частиною аналізу споживчої поведінки та ринкових процесів. Його підхід застосовується в аналізі державної економічної політики, прогнозуванні споживчого попиту, ціноутворенні та дослідженнях ринкової динаміки.

Список використаних джерел

1. Внесок Слуцького у мікроекономіку [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidru4niki.com/1606061653795/politekonomiya/yevgen_slutskiy_1880-1948
2. Горкіна Л.П. Слуцький Євген Євгенович (1880—1948). В кн.: Економічна енциклопедія, т. 3. К., 2002.
3. Євген Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 919 с.
4. Кривов'язюк І.В. Внесок українських вчених у розвиток сучасної світової економічної наукової думки / І.В. Кривов'язюк // Економічні науки : зб. наук. пр. – Луцьк, 2008. – Вип. 5. – Ч. 1. – С. 283-295.